

CBAnP: TEMAT 2 - Ewa Klekot

Centrum Badań Antropologicznych nad Prawosławiem (CBAnP)

Temat 2

[Ewa Klekot](#) [1]

Badania prowadzone były przez dr Ewę Klekot na terenie Fruńskiej Góry w Wojwodinie (Serbia), oraz w instytucjach muzealnych i wśród konserwatorów zabytków cerkiewnych w Belgradzie i Nowym Sadzie. Wybór Fruńskiej Góry podyktowany był jej wieloaspektową patrymonializacją jako „wielkiej Góry serbskiego prawosławia (17 czynnych klasztorów, w tym jeden w randzie świątyni), a zarazem parku narodowego oraz miejsca pochówku Branka Radičevića, jednego z serbskich poetów narodowych romantyzmu.

Celem było sformułowanie kategorii antropologicznych, które odnosiłyby do siebie dwa odmienne dyskursy o wizualności i sztuce kształtujące współczesny stosunek do zabytków sztuki cerkiewnej w kontekście serbskiego prawosławia. Refleksja antropologiczna – podobnie jak zachodnia myślenie o sztuce – osadzona jest w nowoczesnym okulocentryzmie i związanych z nim relacjach spojrzenia i władzy; natomiast stosunek do obrazowej reprezentacji sacrum w chrześcijaństwie wschodnim zyskał postać oddzielnej gałęzi teologii i ufundowany jest na wynikających z niej zaleceniach i praktykach. Współczesny stosunek do religijnych przedstawieli obrazowych oraz szerzej sztuki cerkiewnej w Serbii, gdzie z jednej strony prawosławie pełniło i pełni niezwykle istotną rolę w konstruowaniu tożsamości narodowej [Gil 2005], a z drugiej socjalistyczna Jugosławia wniosła nowoczesne podejście do zabytków, został wybrany jako pole antropologicznej obserwacji i refleksji właśnie ze względu na możliwość dotarcia do sposobów konstruowania wartości obrazów i przedmiotów religijnych na skrzyżowaniu różnych systemów epistemologicznych. W badaniach empirycznych chodziło o prześledzenie dyskursu ustanawiającego wartość zabytków w odniesieniu do dzieł sztuki prawosławnej, zarówno tych, które nadal pełniły religijne funkcje kultowe, jak i tych przechowywanych w instytucjach sztuki nowoczesnemu kultowi zabytków [Riegl 2002 (1903)]. Analiza praktyk patrymonializacyjnych realizowanych na Fruńskiej Gorze oraz w odniesieniu do pochodzących z niej obiektów prawosławnego kultu (ikon) i wskazanie na relacje zachodzące między różnymi trybami patrymonializacji w praktykach różnego rodzaju odwiedzających park narodowy i klasztory pozwala zaobserwować współwystępowanie odmiennych trybów ucieleśnienia [Klekot 2014, Klekot 2015]: np. piesza wędrówka jest praktyką ucieleśniania krajobraz ojczysty i wpisany w historię, natomiast nie ucieleśniania świątynnych znaczeń religijnych (na Fruńskiej Gorze pielgrzymi nie wędrują pieszo); ucieleśnienie poprzez słuch, wzrok i dotyk jest niezwykle istotną częścią konstruowania znaczeń przestrzeni rytualnej cerkwi i znajdujących się w niej przedstawieli, podczas gdy całkowicie jest ono wyrugowane z procesu konstruowania wartości i znaczeń ikon w galerii sztuki – próbą przełamania tej różnicy i osadzenia poddanych muzeifikacji obiektów w systemie ucieleśnienia ich wartości w świeckim religii prawosławnej jest oprawa muzyczna wystawy sztuki cerkiewnej w Muzeum Serbskiej Cerkwi Prawosławnej w Belgradzie. Z różnicami w obrębie praktyk ucieleśnienia czyżby różnice w praktyce konserwacji ikon w zależności od ich przeznaczenia do kultu lub ekspozycji muzealnej. Z perspektywy konstruowania serbskiego dyskursu narodowego warte są również kwestie, jakimi stały się tak zwane ikony zograficzne, którym to terminem tym określa się między innymi największe i najstarsze ikony pochodzących z Fruńskiej Góry. Serbski dyskurs narodowy odwołuje się do Prawosławia na kilka różnych sposobów, z których tak zwane „wielosławie” stało się najsilniejszą, zideologizowaną wersją nacjonalistycznej ortodoksji [Gil 2005]. Wielosławie było w dużej mierze reakcją na proces laicyzacji serbskiej tożsamości narodowej i jej osadzenia w folklorze, do którego doszło w XIX wieku, jako że w serbskim dyskursie tożsamościowym przyswojona przez inteligencję ludową stała się narzędziem egzotyzacji cerkwi. Ludowość ikon zograficznych i ich walory artystyczne stały zatem nośnikami znaczeń lokujących je w innych systemach wartości niż prawosławna teologia ikony.

Powiązane materiały [CBAnP](#) [2]

[CBAnP: Zagadnienia badawcze](#) [3]

[CBAnP: TEMAT 1 - Magdalena Lubańska](#) [4]

[CBAnP: TEMAT 3 - Agata Ładykowska](#) [5]

Na skróty

- [Dziury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

Adres URL źródła: <https://etnologia.uw.edu.pl/cbanp-temat-2-ewa-klekot>

Odniesienia

[1] <https://etnologia.uw.edu.pl/instytut/ludzie/pracownicy/ewa-klekot>

[2] <https://etnologia.uw.edu.pl/cbanp>

[3] <https://etnologia.uw.edu.pl/cbanp-zagadnienia-badawcze>

[4] <https://etnologia.uw.edu.pl/cbanp-temat-1-magdalena-lubanska>

[5] <https://etnologia.uw.edu.pl/cbanp-temat-3-agata-ladykowska>